נדרש לעבור מעקב פסיכולוגי כדי לרשום את בתו כיהודייה. בן ובתו עלמה

מצוקת הגיור

יהודה שוחט | צילום: יובל חן

למה הממסד הרבני מציב תנאים בלתי אפשריים בפני אלה שבסך הכל רוצים להיות יהודים? הסיפור של אלין לוי רחוק מלהיות חריג. כך, למשל, מתנים הרבנים את חותמת הגיור בחזרה בתשובה של בן הזוג, מאלצים גיורת לחזור על התהליך שלוש פעמים עם רבנים שונים ואפילו כופים על אישה להתחתן באופן מיידי. לתפארת מדינת ישראל

"מה הם היו אומרים: "כל הגדרה של אלוהים מביאה לידי כפירה" | הרב אברהם יצחק הכהן קוק

יפורה של פליטת הריאליטי אלין לוי, שהליך הגיור שלה עוכב – לטענתה בגלל לימודי המשחק שלה ולטענת הרבנות כי לא שמרה על אורח חיים דתי – נשמע מוכר ליותר מדי אנשים בישראל, בעיקר נשים. הן בחרו להיות חלק מהעם היהודי, שינו את אורח חייהן והשקיעו מזמנן כדי לעבור את ההליך המתיש, רק כדי לגלות שהעם היהודי – או יותר נכון מייצגיו בממסד הרבני, שקיבלו מנדט באמצעות חוקי המדינה – מוכן לקבל אותן רק בתנאים מחמירים במיוחד. ומילא היה מדובר רק בזה. הרי הדת בישראל אינה מופרדת מהמדינה, וכך נשללת מאותן נשים זכות הבחירה כיצד להינשא או לגדל את ילדיהן.

נטע (שם בדוי) נולדה בברית־המועצות לשעבר ועלתה בגיל צעיר לישראל. היא למדה בפנימייה דתית, אימצה אורח חיים דתי והחלה בתהליך גיור שהגיע ממש אל קו הסיום. באותה תקופה היא פגשה את בן זוגה, מנחם, ויחד הם הביאו לעולם שני ילדים. מבחינתה הכל היה תקין, עד שהגיעה לבית הדין הרבני כדי לאסוף את תעודת ההמרה, החותמת הרשמית על התהליך.

"מצטערים", אמרו לה הדריינים, "את בסדר גמור ועברת את התהליך אבל בן הזוג שלך לא מספיק דתי". נטע לא הבינה. בעלה לעתיד הוא יהודי מבטן ומלידה, איזה קשר יש לאורח החיים (המסורתי) שלו לסיום תהליך הגיור שלה? היא ניסתה לקבל תשובות, אך לשווא. בצר לו נאלץ מנחם לעמוד בעצמו בקריטריונים: במשך חודשים הוא הלך לשיעורי דת ולתפילות בבית הכנסת והניח תפילין. "כל מה שצריך, רק שיפסיקו להציק לנטע", הוא אומר. השניים חזרו לבית הדין עם האישורים, התבקשו לחזור בהמשך כדי לקחת את תעודת ההמרה, והחלו לתכנן את החתונה. כשהגיעו לאסוף את התעודה כעבור שנה הופתעו לגלות שמסכת הייסורים לא תמה. "עבר יותר מדי זמן", הודיעו הדריינים למנחם. "אתה צריך להתחיל מחדש את כל התהליך".

בינתיים מסרב בית הדין לרשום אותם לנישואין, עד שמנחם "יוכיח" שהוא שומר מצוות. "זה מטורף, הילדים שלנו לומדים במסגרת דתית כי כך הכריחו אותנו, אני שומרת מצוות לחלוטין ומנחם מתפשר והולך לשיעורי דת ומתפלל בבית כנסת רק כדי שהם יתרצו", היא אומרת, ומנחם מוסיף: "הם פשוט רוצים שאחיה כחרדי, אבל אני לא יכול להיות כזה. אני יהודי מסורתי. הם מנצלים את הכוח שיש להם בידיים כדי לנסות לכפות עליי לחזור בתשובה. אני לא מוכן לסבול את זה יותר".

בת חורגת

במושב הבא של הכנסת, שייפתח בחודש הבא, אמור לעלות לדיון "חוק הגיור", שיאפשר גם לרבני ערים לגייר המטרה: להקל מעט את התהליך ולמנוע התעמרות מיותרת בנשים שבאמת רוצות להיות יהודיות, אבל לא אולטרה אורתודוקסיות. אלא שבשבועות האחרונים מנסים אנשי "הבית היהודי" לטרפד את החוק במתכונתו הנוכחית.

תמרה נאלצה לעבור את תהליך הגיור שלוש פעמים: אצל רב קונסרבטיבי, אצל רב אורתודוקסי ובפעם השלישית בבית דין לגיור בישראל. ממש ברגע האחרון התנה בית הדין את ההחלטה על הגיור בכך שהיא תתחתן לאלתר. היא ניסתה להסביר שיש לה משפחה שצריכה להגיע מחו"ל, אך תחינותיה נפלו על אוזניים ערלות. בלית ברירה היא נישאה לבן זוגה, כשחלק גדול מבני משפחתה נעדר מיום חגה.

רביב וחנית נתקלו בבעיה אחרת. היא בת לאב יהודי שהגיעה לישראל כדי לשרת בצה"ל ביחידה מיוחדת. במהלך השירות חנית עברה את תהליך הגיור במלואו, ואז נסעה עם בן זוגה – יהודי ישראלי ששירת אף הוא ביחידה מיוחדת – להתחתן בארה"ב לצד בני משפחתה. "זאת הייתה חתונה יהודית לכל דבר", אומר חיים, אבי החתן, "אבל כשחזרנו לישראל הם סירבו לרשום אותה כיהודייה. למה? כי היא לא התחתנה שם עם רבנים אורתודוקסים".

בבית הדין הרבני לגיור דרשו מהשניים להינשא שוב כדי להעניק לה את תעודת ההמרה. רביב וחנית החליטו לוותר. הם עזבו את הארץ, ובימים אלה חנית בהיריון עם בנם הבכור. כשייוולד, גם הוא לא יוכר כיהודי משום שהמסלול היחיד האפשרי בישראל הוא האורתודוקסי. "זה מה שעם ישראל מקבל", אומר חיים בצער. "ככה אנחנו מאבדים בעצמנו את היהודים שלנו. זה טיפשי וחסר כל טעם. המדינה נותנת לעסקנים לנהל אותה לפי קריטריונים פוליטיים ודתיים־אר־כאיים קיצוניים שעבר זמנם. ישראל נשלטת על ידי קבוצה של רבנים אורתודוקסים שלאף אחד אין אומץ לעמוד מולם".

אריאל בארי הוא בן להורים יהודים שירדו מי־שראל, ורעייתו ארין נולדה לעולה חדשה שאמה היא גיורת. הם נישאו ועלו לארץ לפני כשמונה שנים, כאן נולדה בתם, אבל הרבנות מסרבת להכיר בה ובאם כיהודיות. "היה לנו ברור שנגדל את ילדינו בישראל, אבל מתברר שארין נחשבת יהודייה בכל מקום מלבד בישראל", אומר אריאל.

"היא יהודייה מספיק עבור ממשלת ישראל כדי להשתתף בתוכניות המעודדות צעירים לעלות ארצה, יהודייה מספיק כדי לעלות לארץ ולקבל תעודת זהות ישראלית, אבל כאן זה נגמר. זה אבסורד בחסות המדינה. זה לא החינוך שקיבלנו, ולא מגיע לבת שלנו לגדול מחוץ לתחום".

הסיפור של בן דומה באופן מטריד. הוא יהודי ישראלי שה־ביא לעולם ילדה בפונדקאות ומשמש לה הורה יחיד. "אני סט־רייט", הוא מבהיר, "הבת שלי נולדה לפני שנה וחצי, וכשהבאתי אותה לארץ ניגשתי לבית הדין הרבני לגיור כדי שהיא תגדל כיהודייה כשרה. להפתעתי הם לא הסתפקו בהתניה שהבית שלנו יהיה דתי, אלא הוסיפו דרישה שפסיכולוג יגיע אליי הביתה אחת לכמה זמן כדי לבדוק שאני לא עושה דברים רעים לבת שלי. נעלבתי".

בן פנה לתנועה ליהדות מתקדמת, ובתוך שבועות ספורים עברה בתו עלמה הליך גיור קונסרבטיבי שבסופו נר־שמה בתעודת הזהות כיהודייה. אם תגדל ותרצה להתחתן בר־בנות, היא לא תוכל. "צריך לוכוח, לא מדובר כאן רק באי־צדק משווע אלא גם בהשקעה מטורפת של כספי המסים של כולנו", אומר עו"ד יזהר הס, מנכ"ל התנועה המסורתית וחבר במטה "ישראלים למען חופש בחירה בנישואין".

ארין ואריאל בארי עם ההורים והתינוקת

צו גירוש

חברת הכנסת עליזה לביא (יש עתיד), יו"ר הוועדה לקי־דום מעמד האישה ושוויון מגדרי, נתקלה כבר בשורה של מקרי גיור סבו־כים. האחרון שבהם נוגע לאישה שעברה הליך גיור מחמיר אצל רב חרדי, מחוץ לממסד הרבני, אבל זו התברר לה שהרבנות לא מכירה בתהליך. כשהחלה לעבור את התהליך מחדש, היא קיבלה צו גירוש מישרד מכיוון שאינה יהודייה.

"בישראל חיים מאות אלפים שמשרתים בצבא, עובדים ומשלמים מסים ורוצים להרגיש חלק מהחברה בישראל ולהיות יהודים", אומרת ח"כ לביא. "כמעט 80 אחוז הם נשים, כך שהסוגיה הפכה לבעיה מגדרית כשגברים מחליטים על גורלן של נשים. זאת בעיה חברתית, שהרכבה הנוכחי של הקואליציה יצר הזדמנות נדירה להתמודד עימה באמצעות חוק הגיור. אבל לצערי דווקא מפלגת הבית היהודי, שהתחייבה לפני הבחירות להחזיר את היהדות לישראלים, היא זו שנלחמת לטרפד אותו".

הרב ד"ר שאול פרבר, ראש עמותת "עתים" המסייעת לישראלים הנתקלים בקשיים מול שי־רותי הדת, מקבל בכל שנה עשרות ומאות פניות לסיוע. "צריך לפעול לשילוב נשים בתפקידים משמעותיים בתוך מערך הגיור", הוא אומר, "לצד הפנמת החשיבות של קבלת גרים במאור פנים, מתוך תפיסה של 'אהבת הגר'".

במשרד לשיוריתי דת, האחראי על מערך הגיור, מסבירים כי קצרה ידם מלהושיע: על פי ההלכה רק גיור אורתודוקסי קביל, המדינה אימצה, והם רק הזרוע המבצעת. לדבריהם, לאחרונה שורדג המערך כדי להסביר פנים למתגיירים. "בחודש האחרון אנו עדים למתקפה חסרת תקדים על מערך הגיור הממלכתי, שמונע בידי גורמים בעלי אינטרסים פוליטיים", נמסר בתגובת המשרד לשיוריתי דת. "אגף הגיור מאפשר הליך גיור מקצועי תוך שדרוג במתן השירות, ללא עלות, ברגש על ליווי אישי לאורך כל ההליך, ועל כך יעידו אלפי המ־תגיירים מדי שנה וכך נכתב בדוח מבקר המדינה האחרון. בעקבות החלטות הממשלה לדורותיה, בתי הדין לגיור פועלים לאור הנחיית הראשל"צ הרב יצחק יוסף, ופו־עלים בהתאם להלכה היהודית הידועה קבלת מצוות כתנאי לגיור. מקרי הקיצון הבודדים שהוצגו לנו אינם מייצגים את הכלל והינם שוליים". ●

בעיה חברתית. ח"כ עליזה לביא